

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.305

Dimarts, 22 de novembre del 2016

SUMARI

- 1 Salvador Oliva ► La funció de l'IEC
- 2 Borja Vilallonga ► Vull privar i l'IEC me'n priva
- 3 Joan Bosch ► Un tast de català d'Elna (2). Una correspondència complicada
- 4 El Temps ► Llengua bifurcada, llengua debilitada
- 5 Quim Torra ► La desertització del català
- 6 Carles Solà ► El català que ara es parla
- 7 Jordi Badia i Pujol ► No penso escriure cap més article sobre diacrítics (potser)
- 8 Mikel L. Forcada ► Una reforma ortogràfica impròpia de l'era digital
- 9 Sílvia Barroso ► Qui farà justícia al català?
- 10 Terminàlia. Revista de la Societat Catalana de Terminologia ► Sumari del núm. 13, juny 2016
- 11 Enllaços i convocatòries

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 La funció de l'IEC

Salvador Oliva

El País, 02/11/2016

http://cat.elpais.com/cat/2016/11/02/opinion/1478120482_301455.html

És d'agrair que l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) hagi finalment publicat 94 pàgines (166, si comptem l'índex) que formen el compendi de l'ortografia de la llengua. Seria d'agrair encara més si s'hi haguessin evitat les repeticions i una immensa part innecessària per a qui simplement vol controlar l'ortografia. I encara seria més d'agrair que algú de la Secció Filològica hagués corregit els errors. Estic segur que almenys els que jo hi he detectat no són el resultat d'un lapsus, sinó d'un petit conjunt de manies ja conegudes de l'esmentada secció, com és ara negar-se a acceptar *barco*, o insistir en errors de pronunciació de les lletres. Un sol exemple: el mot *èxit* hi està descrit amb la combinació de [-gz-], quan hauria de ser [-ks-], ja que l'accent del mot precedeix la x. En els altres casos, com *examen*, el so és [-gz-] perquè la x precedeix l'accent. Els derivats representen l'excepció d'aquesta regla, que funciona a totes les llengües europees que distingeixen aquests dos sons.

Hauria estat més útil que el tractat d'ortografia no hagués envaït el terreny de la pronunciació, no tan sols per les moltes variants dialectals que hi ha, sinó perquè és un apartat que, per posar només un exemple, no ens diu si la lletra g és muda en un mot com *augment*, i si ho és, si afecta només el nivell col·loquial. Les incursions a la pronúncia no expliciten mai el nivell. La redacció d'aquest tractat no esmenta els diacrítics eliminats, perquè és el que ha irritat moltíssima gent. Hi ha eliminacions sense sentit. I jo penso, per exemple, que una frase com "Si vénen, venen i si no vénen no venen", el diacrític és útil per tal de no entendre una cosa similar, "Si venen, vénen i si no venen no vénen".

Confesso que a mi, particularment, l'eliminació dels accents diacrítics no m'ha pas tret la son. Jo els continuaré utilitzant i demanaré a les editorials que publiquin un llibre meu que me'ls conservin.

El que sí em treu una mica la son és que l'IEC es preocupi de tantes menuderies, quan de fet la seva funció hauria de ser la de procurar que els mitjans audiovisuals respectin més la llengua en el sentit que no l'omplin d'ultracorreccions i que evitin que la gent que hi va a parlar no usi una llengua desguitarrada com la que sovint hi escoltem. L'IEC hauria de procurar que el model de llengua fos un punt de referència per a tots els parlants, cosa que ara no és, per-

què trontolla pels dos costats. I la Secció Filològica faria una feina més útil si, en lloc de les menuderies dels diacrítics, establís l'ús, per exemple, dels pronoms clítics i altres variabilitats sintàctiques i que cuidés la prosòdia de molts locutors que ja tenen enganxada l'entonació castellana de no poques expressions. Al pròxim article continuarem.

2 Vull privar i l'IEC me'n priva

Borja Vilallonga

El Nacional, 03/11/2016

http://www.elnacional.cat/ca/opinio/vull-privar-iec-men-privar-vilallonga_118767_102.html

Tot seguint la polèmica de la supressió de la majoria d'accents diacrítics endegada per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans em va venir set. Vaig créixer en un ambient familiar en el qual l'alcohol era força tabú per motius entre religiosos i moralistes. El fet de viure als Estats Units, en un ambient concret, va accentuar relativament aquest tabú, per bé que les sinagogues americanes dispensen alcohol generosament. En qualsevol cas, quan tinc set bec aigua.

Tanmateix, tinc la sort de viure a Barcelona on l'alcohol gaudeix d'una saludable reputació. Aleshores, vaig pensar que, davant la massacre diacrítica, podia recórrer al noble art de privar per tal d'oblidar que els acadèmics nacionals no tenen model normatiu de llengua. La curiositat, abans que la galdufa em fes perdre la concentració, em va empènyer a consultar el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover i Moll, el nostre Alcover. Per descomptat, *privar* apareix en la seva accepció de l'argot malfactor, ben il·lustrat amb un fragment de Vallmitjana: «Al cantu en la tabernosa m'he privat una copanyis de mostu», això és: «A la taverna del cantó m'he begut una copa de vi». Al *Diccionari* de l'Institut d'Estudis Catalans, el nostre diccionari normatiu, *privar* solament evoca calamitats: fer que algú no tingui, prohibir, desposseir.

Tant la desaparició dels diacrítics com l'absència de mots d'ús comú al nostre diccionari normatiu són símptomes dels problemes que té la Secció Filològica. No cal ara evocar les discussions que han precedit la decisió de mutilar els diacrítics o les pinyes lexicogràfiques que se succeeixen cada cop que es parla d'ampliar i actualitzar el diccionari normatiu. El gran problema que afligeix l'acadèmia nacional del català és la manca de compromís amb un model normatiu per a la llengua catalana.

D'un temps ençà, essent poc fabrià m'he vist empès a considerar el model normatiu de Fabra com la presa que ens separa de les aigües torrencials de l'assimilació i liquidació del català davant la força del castellà. És cert que el model normatiu que es va acabar imposant no és del tot fabrià i que es va arribar a un compromís davant els agres debats i polèmiques lingüístiques que es van produir els decennis de 1910 i 1920. Amb tot, ha estat el model normatiu que ha permès de contenir la castellanització del català. Cal dir que una de les conseqüències ha estat també l'extermini de varietats dialectals –com la meva, el gironí– que van ser percebudes com una anomalia que calia uniformar i que no tenia dret a existir. És el preu que s'ha hagut de pagar per tenir un català estàndard barcelocèntric que ens salvés dels dards i les fonades castellanques.

Ser fabrià avui s'ha convertit en una necessitat. Els apòstols del català *light* –com aquells del decenni de 1980– surten avui de les gonelles de l'estàndard. Ens van introduint petits detalls de castellanització davant els punts mal resolts per Fabra i els compromisos de l'IEC primigeni. Ara ens deixen anar el *lo*, ara ens *colen* mots castellans d'ús (massa) freqüent. Ara ens parlen de simplificar l'ortografia, ara ens volen flexibilitzar la gramàtica. La resposta dels nostres acadèmics nacionals, filòlegs amb una nul·la capacitat comunicativa en el segle XXI, és erràtica i defensiva. És fortifiquen dins la seva institució. Ens blinden un model de diccionari, nefastament heretat de Fabra, i es neguen a enriquir-lo amb mots genuïnament catalans, o amb la creativa polisèmia dels nostres escriptors. D'altra banda, emprenen debats i canvis lesius, com el dels diacrítics, per la mala consciència enfront dels crítics i apòstols del nou català *light*.

De la mateixa manera que vam acabar desterrant el *bussón* i el *sellu*, vam fracassar a eradicar *entregar* i *disfrutar*. Els compromisos i les pors encara ens arrossequen a sentir-nos profundament incòmodes amb la construcció *el que*, quan realment voldríem dir *lo que*. Ens ha faltat traça i voluntat arqueologista a l'hora de voler recuperar els mots que ens pertoquen, poats de la nostra literatura medieval. Si som capaços d'incorporar l'alt volum d'anglicismes que incorporem, hem de ser capaços de mirar als nostres propis referents. Els crítics i apòstols del *light* brandaran l'ús social dels mots i construccions gramaticals com a discriminador màxim del que ha de ser català o no. Obliden que la normalització del català va ser –i és encara– una gran operació per canviar l'ús social fins que aquest sigui normal. És una tasca que no ha acabat i que significa separar entre el que és correcte i incorrecte segons l'estàndard i el model de llengua que hem construït per al català.

Amb l'erràtica inconsistència de la Secció Filològica de l'IEC, la supressió dels diacrítics qüestiona el model vigent. La nova gramàtica de l'IEC, amb l'excusa que és descriptiva, acabarà d'enterrar el model fabrià. Però alhora no s'albira alternativa. Paradoxalment, el diccionari normatiu es troba blindat en el fabricisme més tronat i carrincló, i es continua resistint a la influència de l'Alcover –molt més diccionari que el propi DIEC. Si hem de reclamar obertura i relaxació del model de llengua, cal garantir que això es faci a partir d'uns paràmetres estables, sòlids i clars. Tot compromís és i serà necessari. Tanmateix, l'existència tant d'un model com d'un estàndard és indispensable per a la supervivència i salut del català.

Tot esperant, privem.

3 Un tast de català d'Elna (2). Una correspondència complicada

Joan Bosch

[Podeu escoltar aquest article, enregistrat per l'autor mateix, en aquest enllaç](#)

Temps enrere, teníem una cosina que s'estava a Figueres, al carrer Forn Baix, un carrer comercial que mena a la Rambla. Allavors, se'n dia «Calle Horno Bajo», perquè, l'administració franquista ho havia retolat tot en castellà. Allí, la cosina Enriqueta hi tenia una botiga com un cop de puny on venia i adobava paraplujes* tot al llarg de l'any. Probablement, va ser una de les darreres paraplujaires de la comarca. Si m'enganyi pas, la mare de son pare era una germana de mon besavi. De quant en quant, generalment el diumenge, anàvem a li retre visita. Ella nos esperava per dinar amb una paella feta a la moda empordanesa amb salsa de tomata. Tothom se'n llepava els morros. L'Enriqueta, a més d'estre una bona cuinera, era una gran xerraire. Quan enraonava, jo, la comprení perfectament, perquè, llevat de qualche excepció irrisòria com la que he mencionada més amunt («paraigua/parapluja»), feia servir el mateix vocabulari que a casa.

La resta de l'any, manteníem amb ella una correspondència seguida. A l'escrit, en canvi, les coses nos se complicaven malament. Cal dir que érem tots analfabets en la nostra pròpia llengua. Això fa que l'Enriqueta forçava la seua ploma per nos escriure en la polida llengua de Cervantes que havia après a l'escola

espanyola i nosaltres li responíem en la florida llengua de Molière que nos havien inculcat a l'escola francesa. Ella rai, amb el francès, s'ho engiponava prou bé, perquè, després de la retirada, mon besavi havia allotjat tota la seua família al mas Santaló i, ella, de petita, havia fet dos o tres anys d'escola a Elna abans que se n'entornés a Figueres. Nosaltres, en canvi, a la plana del Rosselló, si bé tenim l'orella habituada al xampurreig de la mà d'obra andalusa que venia a fer veremes, trèiem mal a desxifrar* l'escriptura massa castissa de la nostra cosina. A cada tramesa que rebíem sorgien nous enigmes. Mon pare, el més erudit de nosaltres, era qui s'encarregava de les traduccions. Jo, com a assistent lingüístic, compulsavi el diccionari castellà/francès per aclarir el sentit dels mots que ningú no comprenia. Un cop les dificultats resoltes, s'aixecava i nos llegia la lletra amb veu alta, bo i traduint-la directament en català. La seua agilitat mental m'admirava.

Una colla d'anys més tard, al curs dels meus nombrosos desplaçaments laborals a França, Suïssa i Alemanya, vaig encertar* uns quants enginyers catalans més joves que jo, tots diplomats de la Universitat de Barcelona, una prova esclatant que la matèria grisa de Catalunya s'exporta arreu del món. Cada cop que feïi una nova coneixença, l'embarbostiï d'e-mails*, amb l'esperança il·lusòria de millorar el meu català. En va. Les respostes que rebïi m'emplenaven el cap de dubtes. Els meus nous col·legues de treball usaven formes reflexives incorrectes: «callar-se», «caure's», «marxar-se» i paraules o expressions estranyes per a un rossellonès: «tambalejar» (trontollar), «carinyós» (manyac), «Felicitats!» (Felicitació!), «fer broma» (carallejar), «donar-se d'alta» (inscriure's), «anar de capa caiguda» (anar de pitjor en pitjor). Ells «iniciaven» tasques, quan jo les començavi, les «seguien fent» quan jo les continuavi i quan demanavi aclariments, me «donaven aclaracions» per embolicar encara més la troca. Avui, arran d'aquelles experiències decebedores (ells dirien «decepcionants»), quan llegeixi articles en català a la xarxa i quelcom de sorprenent i difícilment intel·ligible crida la meua atenció, he pres el vici de cercar la clau del misteri en el diccionari de la Real Academia Española. Avui, per desxifrar el català modern, compulsí el diccionari de castellà més que mai!

Glossari

parapluges, paraplujaire	paraigua, paraigüer -a
trèiem mal a desxifrar	maldàvem per desxifrar
encertar	topar, ensopegar
l'embarbostiï d'e-mails	l'atabalava amb e-mails

4 Llengua bifurcada, llengua debilitada

Editorial d'*El Temps*, 08/11/2016

<http://www.eltmps.cat/ca/notices/2016/11/llengua-bifurcada-llengua-debilitada-17572.php>

Més enllà del contingut del nou *Diccionari normatiu valencià*, que acaba de presentar l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, la darrera maniobra de la institució consagra una bifurcació que pot resultar letal a la llarga. I a més, una contradicció que ha anat prenent volada. D'un costat, l'Acadèmia reconeix la unitat de la llengua catalana, encara que ho faça amb eufemismes imprecisos, però, de l'altra, ha anat desgranant un corpus normatiu que qüestiona amb els fets aquesta unitat. Després d'anys de treballs amb resultats del tot discutibles, un valencianoparlant pot triar ara mateix entre dues gramàtiques i dos diccionaris, les de la mateixa Acadèmia i les de l'Institut d'Estudis Catalans, que sovint proposen solucions contradictòries. És a dir, segons l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, els valencians tenen la mateixa llengua que els catalans, però la poden escriure diferent. La proposta no arriba encara a plantejar solucions ortogràfiques contradictòries, però el corpus semàntic diferenciat arriba a uns nivells raonablement preocupants.

Aquesta nova doctrina reforça una realitat que ha anat imposant-se en la vida quotidiana. L'usuari d'un servei pot triar per informar-se o per ser atès entre dues opcions –*valencià* i *català*– que no es diferencien gens formalment, però que acaben consagrant dues realitats separades. Són moltíssimes les institucions públiques –sobretot, les de l'Estat– i les empreses privades que presenten textos en *català* i en *valencià*. El treball de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua els facilita la intenció segregadora. La política, doncs, està canviant la realitat. I la nova realitat és hostil a la integritat i a la vitalitat de la llengua catalana.

No és difícil trobar en el nostre entorn exemples que, des de la pràctica política, han acabat modificant la realitat lingüística. En origen el *gallec* i el *portuguès* eren el mateix idioma. Però Portugal es va convertir en un Estat i els gallecs, tant políticament com acadèmicament, es van anar decantant per una ortografia més pròxima a la castellana que a la portuguesa. Avui dia ja s'ha acceptat de manera general que *portuguès* i *gallec* són dos idiomes diferents. Qui ha perdut més com a conseqüència d'aquesta opció? La sucursalització del *gallec*, que cada vegada sembla més una variant del castellà, és evident. Aquesta era també la intenció de l'anticatalanisme al País Valencià des dels anys setanta.

Segregat del *català*, el *valencià* es fa molt menys útil, molt més precari. Ho accepte o no, la bifurcació que fomenta l'Acadèmia Valenciana de la Llengua és un atac frontal per a la supervivència de l'idioma que diu defensar.

Vegeu també una rèplica a aquest editorial, "[Dir 'argilaga' és destruir el valencià](#)", de Juli Martínez Amorós (*Taula de Filologia Valenciana*, 09/11/2016) i els articles de Francesc Esteve a *El Temps*, "[Sis conseqüències del Diccionari Normatiu Valencià](#)" i "[Una deriva particularista amb el segell polític de l'AVL](#)" (08/11/2016).

5 La desertització del català

Quim Torra

El Punt Avui, 04/11/2016

<http://www.elpuntavui.cat/opinio/article/8-articles/1018199-la-desertitzacio-del-catala.html>

Fa uns dies, en una compareixença al Parlament, el president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya deixava anar que "*si el catalán fuera un requisito para los jueces, nos llevaría a un desierto judicial*".

El que realment volia dir-nos el president del TSJC, Sr. Jesús Barrientos, és que tant se li'n dóna la llengua en què parlen els ciutadans del país del qual el seu Tribunal és el Superior. La llengua de la tribu queda reservada per als actes tribals però no per a administrar justícia.

I quan una cosa és prescindible, se n'acaba prescindint. El miserable 8% de sentències dictades en català suposa, de fet, la pràctica desaparició de la llengua catalana d'un espai tan sensible i tan important com és la justícia.

L'Estatut al qual el Sr. Alfonso Guerra, PP i PSOE –encara no hi havia Ciutadans– va passar el ribot imperial sí que preveia que el català fos un requisit per a jutges i personal de justícia. Va ser eliminat sense cap mena de problema, mantenint els catalans en una justícia de condició estrictament colonial i privant-los de poder ser atesos i compresos en la seva llengua.

Ja aleshores, el que era president del Tribunal Suprem, Francisco José Hernando, va mostrar-se contrari al fet que els jutges a Catalunya tinguessin l'obligació d'entendre el català, tot afegint un comentari memorable de gran valor per entendre per on ens movem: "*Si trabajara allí lo aprendería como un enriquecimiento personal, como cuando voy a Andalucía me gustaría bailar sevillanas.*"

La llengua reduïda a allò accessori, al folklore provincià, una nosa prescindible, un destorb residual. En paraules adreçades als indígenes, “*un enriquecimiento personal*”, però no un deure per a un servei públic normal als ciutadans. És així com es condemna avui la llengua catalana al desert en molts àmbits de la vida social. I en el desert no és possible la supervivència.

Allà on les estructures franquistes s’han mostrat més impenetrables –més encara–, allà és on el català, invàlid, fràgil, subaltern, sense la força de l’oficialitat total, viu completament a la intempèrie. Ja no es parla el català a l’administració de justícia. S’ha extingit com els dinosaures. Però algú ha sentit mai un mot en la nostra llengua a les dependències de l’exèrcit a casa nostra? I a les de la Policia? Va extingir-se també fa temps. Des de fa tres-cents anys, ni més ni menys. Són espais de vida ciutadana en els quals el català no existeix. I el que és pitjor, ni hi és, ni se l’espera. La desnormalització ho ha arrasat tot.

Però les emergències pel català no queden aquí. Les dunes avancen, implacables, cada cop més altes. Es parla i s’utilitza la llengua catalana a les empreses, als consells d’administració de les grans empreses? Amb poc més d’un 15% de *share* per a les televisions en català –en una lluita monstruosament desigual– hi ha cap possibilitat de sortir del parc juràssic? Algú ha trobat un videojoc en català? Ni pregunto pel cinema. Malauradament, podríem seguir i seguir. El català és una llengua mutilada, a clapes, cadavèrica, que sobreviu en uns pocs oasis sota mitja dotzena de palmeres.

“Aquí hi ha, doncs, fonamentalment, una qüestió de dignitat. (...) Cal que diguem a la cara a qui correspongui que no podem tolerar ni un minut més el sarcasme, la mentida, la humiliació, l’afebliment del nostre poble. No podem esperar més. Plantem cara.” Joan Solà.

Necessitem aigua o ens consumirem vius en el desert. Ara ja sabem que no té sentit parlar del futur del català si no parlem del futur en llibertat de la nació. Una llengua ha de ser lliure com el seu país o no serà. Estic fart, exhaust, d’haver de manifestar-me, doldre’m i reivindicar coses òbvies per mi, pel meu oxigen vital, per la llengua i la llibertat. Només amb la independència aturarem la desertització del català. No podem esperar més.

6 El català que ara es parla

Carles Solà

Mèdia.cat. Observatori crític dels mitjans, 10/11/2016

El directe és el pitjor enemic de la llengua. Ho és perquè en les connexions amb periodistes desplaçats al lloc de la notícia o en els programes de tertúlia, presentadors, conductors i convidats usen sense remissió, un català plegat de construccions errònies, farcit de mots i d'expressions incorrectes, literalment manllevades del castellà.

Puc entendre que els convidats a un programa, els entrevistats o els tertulians, no tinguin el nivell de llengua que seria desitjable per parlar en un mitjà, però el que clama al cel és que, professionals amb una trajectòria reconeguda que condueixen programes de màxima audiència trepitgin la llengua amb una impunitat que clama al cel.

Cada dia, des de primera hora del matí fins que me'n vaig a dormir, podria omplir un sac sencer amb les frases mancades dels corresponents pronoms febles, amb absència total dels numerals femenins quan s'escauen, de l'ús i abús del verb donar o la confusió constant a l'hora de fer servir el ser, l'estar i l'ha-ver-hi.

He arribat a sentir en una connexió en directe frases com "hi ha que dir..." "s'ha caigut" o paraules com "tenda", "campanari", "l'hombro" i "sou medi", només per citar-ne algunes que m'he apuntat aquests últims dies.

En definitiva, que s'ha estès en els mitjans que fan servir el català, un nivell de llengua empobrit, cada cop més ple de barbarismes i més castellanitzat.

Aquest panorama que descriu, sense el coneixement d'un lingüista, fa evident la degradació constant i progressiva del català que es parla als mitjans de comunicació i que és fruit de la deixadesa dels propis professionals i al capdavant de les seves direccions, més preocupades per la forma, que per la qualitat dels continguts. Sinó, no s'explica que, un cop i un altre es repeteixin els errors, sense esmenar-los. És com si consideressin que com que les audiències parlen un català col·loquial molt influït pel castellà, no hi fa res que des dels mitjans es reproduxeixi el "català que ara es parla".

És precisament aquesta idea del "català que ara es parla" la mateixa tendència que a les acaballes del segle XIX defensava un model de català basat en la llengua del poble, contraposat al català acadèmic.

En aquell debat, el català acadèmic es volia allunyar de la llengua molt castellànitzada i pobra d'aquell moment i els contraris creien que s'havia de prendre com a model allò que se sentia al carrer, tot i que hi hagués interferències lèxiques de la llengua castellana.

Vull entendre que de cap manera estem en aquest debat, actualment. Però de la mateixa manera, si el que volem són uns mitjans de comunicació de qualitat cal atendre i d'una manera especial a la qualitat i la correcció de la llengua que fan servir els seus professionals.

Si la ràdio i la televisió públiques de Catalunya van ser el motor de la normalització lingüística dels anys 80, són aquests mateixos mitjans els que, al capdavant, han de seguir fixant un nivell de llengua amb la què s'emmirallin la resta de mitjans i l'audiència. La seva influència és decisiva a l'hora de popularitzar expressions, frases fetes, de salvar els mots i les formes d'una llengua que evoluciona, sí, i també canvia, però que mai hauríem de permetre que es degradés per deixadesa.

7 No penso escriure cap més article sobre diacrítics (potser)

Jordi Badia i Pujol

Blog *El clot de les Ànimes. Llengua i circumstàncies*, 04/11/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2016/11/04/no-penso-escriure-cap-mes-article-sobre-diacritics-potser/>

Per poc que pugui, aquest serà el darrer article sobre diacrítics que escriuré.

Després d'haver argumentat per què trobo innecessària l'eliminació dels diacrítics ("[Diacrítics: calia?](#)"), haver estudiat quins teníem fins ara ("[És de debò que hi ha cent cinquanta diacrítics?](#)"), haver exposat quins criteris va seguir Pompeu Fabra en aquesta qüestió ("[Quins diacrítics són 'útils' i quins no?](#)") i haver reflexionat sobre el paper de l'Institut d'Estudis Catalans ("[Joan Veny, el seny \(i més cabòries tristes\)](#)"), ja toca canviar de tema. Per això avui deixaré escrita la llista dels diacrítics que conservaré.

Aclareixo, per si calgués, que considero que els diacrítics són pràctics, que marquen una distinció útil. Tan útil que per a algú que s'ha après els més corrents ha esdevingut necessària. És per això, perquè no els vull trobar a faltar,

que els conservaré a tot arreu on pugui. Per tant, no me n'hi sobra cap, d'accent. Cap? Mentida: els derivats no calen, és cert. Doncs fora.

Aquesta és la llista que m'hauria agradat que hagués presentat i preservat l'Institut d'Estudis Catalans.

1. bé, béns
2. bóta, bótes
3. cóc, cócs
4. cóm, cóms
5. cóp, cóps
6. cós, cóssos
7. déu, déus (*no semideu ni els altres derivats*)
8. dóna, dónes
9. éh! (*)
10. és
11. féu (*i derivats com ara reféu*)
12. fóra
13. jóc, jócs
14. mà
15. més
16. mèu, mèus
17. mòlt, mòlta, mòlts, mòltes
18. món (*no rodamon ni els altres derivats*)
19. móra, móres
20. nét, néta, néts, nétes; renét, renéta... (*no besnet ni els altres derivats*)
21. nós (*no nòs*)
22. ós, óssa, óssos, ósses
23. pèl, pèls (*no repel ni els altres derivats, però sí composts com ara pèl-curt*)
24. pórca, pórques

25. què
26. rés (*però com que és un castellanisme l'evitaré i faré servir pregària o sinònims*)
27. ròssa, ròsses
28. sé
29. séc, sécs
30. sègle, sègles
31. sèu, sèus
32. sí, sís
33. só
34. sóc
35. sòl, sòls (*però no n'abusem: no ho confonguem ni amb terra ni amb terreny*)
36. són
37. té
38. tòt, tòts
39. ús
40. vénda, véndes
41. véns, vénen, revéns, revénen
42. vés
43. véu
44. vós

Em direu que en aquesta llista hi ha paraules que són poc conegudes. I us responc: aleshores, quin mal fa que duguin accent?

Sobre això, aquests dies he recordat una anècdota de fa anys, quan feia classe a l'institut de Sant Joan de Vilatorrada. Un dia, amb els alumnes de primer de batxillerat, repassàvem la llista dels diacrítics (no l'havien pas de memoritzar, però aprofitàvem l'avinentesa per aprendre vocabulari). I va sortir el mot *cóm*. De seguida algú va dir: "Què és un *cóm*?" Em va sobtar. No sabien què era un *cóm*? Vaig demanar si hi havia ningú que ho sabés. I sí: tots els de pagès (Fo-

nollosa, Fals, Sant Pere Sallavinera, Aguilar de Segarra, Camps i Rajadell) sabien perfectament que un cóm era una pica per al bestiar, que es podia fer servir tant de menjadora com d'abeurador. I es van alegrar que dugués accent, em van dir, perquè si mai havien d'escriure aquest mot el distingirien de *com*. Ni em va passar pel cap de dir-los que el context ja els ho podia aclarir: ells el volien distingir i l'accent els donava seguretat. La seguretat de saber, per exemple, que lectors com els seus companys de classe, que ignoraven l'existència de *cóm*, sabrien llegir-lo bé.

Finalment, vull deixar tranquils els qui creuen que si *desobeïm* podem ésser denunciats. M'acullo a aquesta clàusula que acompanyava l'acord de la Secció Filològica sobre els diacrítics (11 de desembre de 2015):

“Es contempla (sic) l'ús potestatiu de l'accent diacrític en paraules homògrafes no recollides en la llista, sempre que, a criteri de l'usuari, es pugui donar lloc a ambigüitats.”

(*) El poeta Enric Casasses m'ha fet veure que no pot ésser que escriguem amb una sola forma —*eh*— tant la partícula interrogativa (*Eh que vindràs? Eh?: no m'ho crec. Pensa-hi, eh? Gràcies, eh?*), com l'expressió de fàstic (*Eh, quina pudor!*), com la interjecció per a cridar l'atenció (*Eh, no te'n vagis!*), que es pronuncia amb e tancada. Per això, com ell, escriuré aquesta darrera amb accent diacrític tancat (*Éh, no te'n vagis!*).

Potser també us pot interessar:

[«Diacrítics: calia?»](#)

[«És de debò que hi ha cent cinquanta diacrítics?»](#)

[«Quins diacrítics són 'útils' i quins no?»](#)

[«Joan Veny, el seny \(i més cabòries tristes\)»](#)

[«Petició a l'Institut d'Estudis Catalans sobre la proposta de reducció de mots amb accent diacrític»](#) (Cercle Vallcorba)

Vegeu també [“La gran retallada diacrítica”](#), de Xavier Aliaga (*El Temps*, 11/10/2016), [“Al voltant del tornado dels diacrítics”](#), d'Andreu Rossinyol (*Ara*, 24/10/2016), [“Els diacrítics”](#), d'Oriol Pi de Cabayes (*La Vanguardia*, 24/10/2016), [“Els accents diacrítics”](#), de Josep Lacreu (blog *Pren la paraula*, 04/11/2016), [“No és això, companys \(a propòsit dels diacrítics i VilaWeb\)”](#), d'Àlvar Valls (*VilaWeb*, 07/11/2016) i [“Nova tribu de follets”](#), de Màrius Serra (*La Vanguardia*, 07/11/2016).

8 Una reforma ortogràfica impròpia de l'era digital

Mikel L. Forcada

VilaWeb, 13/11/2016

<http://www.vilaweb.cat/noticies/una-reforma-ortografica-impropia-de-lera-digital/>

La reforma ortogràfica aprovada recentment per la [Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans \(IEC\)](#) ha tingut un gran ressò en els mitjans de comunicació i ha originat bastant polèmica. En particular, la reforma és especialment coneguda per l'eliminació d'un centenar llarg d'accentos diacrítics que s'usaven per a desfer algunes ambigüitats de mots que, essent diferents i tot, s'escriurien igual si no fóra per l'accent gràfic: per exemple, el substantiu 'son' (ganes de dormir) i el verb 'són' (de 'ser').

Dic *algunes* ambigüitats, perquè la llista dels mots amb accent diacrític no era exhaustiva. Hi ha moltes coincidències que havien passat desapercebudes en l'ortografia anterior. Distingia 'vénen' (del verb 'vindre') i 'venen' (del verb 'vendre'), però no distingia, per exemple, 'podem', 'podeu' i 'poden' ('poder' o 'podar?'), 'volem', 'voleu' i 'volen' ('voler' o 'volar?'), 'creuen' ('creure' o 'creuar?') o 'dic' (verb 'dir' o construcció per a contindre les aigües?), ni molts altres casos. D'aquestes coincidències se'n diu *homògrafs*, mot d'origen grec, que vol dir 'que s'escriuen igual'.

Jo no entraré directament en assumptes estrictament lingüístics. Vull donar la meua opinió com a tecnòleg que es dedica, sobretot, a la traducció automàtica.

I des d'aquesta posició dic que la reforma ortogràfica del IEC s'ha fet sense tindre'n en compte l'impacte sobre les tecnologies informàtiques que s'usen per a tractar textos: la traducció automàtica, els correctors ortogràfics i gramaticals, etc.

Un component important de les tecnologies de la llengua és el que se sol dir *anàlisi morfològica* dels mots. Segur que hi ha qui se'n recorda de l'escola. L'anàlisi morfològica serveix, per exemple, per a determinar que el *lema* –la forma de diccionari o forma de citació– de 'caminàvem' és 'caminar', verb, i que el lema de 'camions' és 'camió', nom. Els analitzadors morfològics simplifiquen els diccionaris: ja no han de guardar totes les formes, sinó només els *lemes*.

Però aproximadament un de cada tres mots d'un text en català és un homògraf: té més d'una anàlisi, i s'ha de triar la correcta. Hem de saber si 'duc' és un nom que indica un cert nivell de nobilitat, o un verb que té el mateix significat que 'porte'. La tria se sol fer usant informació sobre els mots veïns, usant regles lingüístiques o models estadístics.

Ara, per exemple, el IEC ha decidit d'eliminar l'accent diacrític de 'dóna' (del verb 'donar'). Ara, 'dona' pot ser un nom i dues formes del verb 'donar'. I 'venen' una forma de 'vindre'. I 'fora' i 'soc', formes del verb 'ser'. Com a resultat, s'han de canviar els analitzadors morfològics per a admetre noves anàlisis que no preveïen. I a més s'ha de canviar el mòdul que s'encarrega dels mots homògrafs, perquè ara n'hi ha més. Recordeu que en una aplicació informàtica, una anàlisi incorrecta pot donar problemes riu avall.

I ja en *dóna*. L'oració 'Soc jo qui dona les gràcies' (nova manera d'escriure 'Sóc jo qui *dóna* les gràcies') acaba traduïda automàticament a l'espanyol com 'Zoco yo quien mujer las gracias' (Apertium) o com 'Tronco yo quien mujer las gracias' (Lucy Software). Potser convé dir que tots dos exemples són de tecnologies fetes a casa nostra.

Però l'impacte és encara més gran. Ja no escrivim en paper: tots i totes usem processadors de textos. Quant tardaran els correctors ortogràfics i gramaticals de LibreOffice, OpenOffice.org, o Microsoft Word a actualitzar-se? I els correctors en línia com ara [LanguageTool](#) que s'ofereixen a través de webs com Softcatalà? Quant tardaran a adaptar-se els correctors que usem dins dels nostres programes de correu electrònic i els nostres navegadors? N'hi haurà prou amb els quatre anys de moratòria que el IEC anuncia que donarà perquè la reforma entre en vigor? Els quatre anys contrasten amb els quinze anys que va donar, per exemple, la reforma ortogràfica del portuguès del 1990.

Però encara que es deixen quatre anys, qui ho haurà de pagar, tot açò? Recordeu que una bona part del suport per al català d'aquestes aplicacions s'havia pagat amb diners públics. Ara cal pagar la gent que ha de fer i comprovar les modificacions: una inversió addicional inesperada, sobrevinguda, producte d'una decisió que no ha tingut en compte res de tot això. Una decisió amb uns costos que no es compensen amb els presumptes beneficis de la reforma ('simplificar i aclarir al màxim el codi ortogràfic'), beneficis, que, probablement, es notaran només a la llarga. Hi ha encara moltíssimes altres parts de l'ortografia catalana que són bastant complexes perquè es note tant una reforma menor com aquesta.

Penseu que l'impacte arriba encara més lluny. Per exemple, tota la Viquipèdia en català s'ha de corregir. I, ara, què en fem de totes les aplicacions i estudis lingüístics empírics que es basaven en la Viquipèdia o altres grans corpus de text en català que ja no són ortogràficament correctes?

Supose que esteu d'acord amb mi que per a ser viva, una llengua ha de ser viva en el món digital, en el món d'internet. Per a això, necessita totes les tecno-

logies lingüístiques que he anat esmentant adés. El IEC no les ha considerades, en aquesta decisió. Ja es veu que la majoria dels cervells del IEC viuen en un passat pre-digital –on viuen de fet molts filòlegs i moltes filòlogues–, i açò s’ha notat. De fet, en la [llista de la Secció Filològica](#), no hi ha cap ‘lingüista computacional’ com a tal, i només hi reconec una persona que sé que sap de tecnologies de la llengua, però no sé si ha participat en les decisions. Açò potser explica el que ha passat.

Segur que hi ha qui pensa que no cal que hi haja persones expertes en tecnologia lingüística dins la Secció Filològica del IEC. Jo, en canvi, crec que li aniria molt bé de tindre’n. En tot cas, les persones que ens dediquem a les tecnologies lingüístiques en el nostre país –tant en el món acadèmic com en el món associatiu i industrial– som ben conegudes i accessibles, i se’ns podria haver consultat abans de prendre la decisió. Pel que jo sé, només hi ha hagut contactes en algun cas (Softcatalà), però quan la reforma ja era un fet i només per a preguntar ‘amb qui calia parlar’ per a aplicar-la.

I penseu que les tecnologies lingüístiques no en som l’únic sector afectat! També l’educació, la premsa escrita... qualsevol sector que use el català per escrit haurà d’invertir-hi temps i diners. Qui ho pagarà, tot això? Creurà que valia la pena?

Amb tot, s’ha de dir que el text de la reforma té un paràgraf que expressa una certa cautela quan ‘admet l’ús discrecional de l’accent diacrític’ que ‘s’amplia a casos com ara enunciats aïllats [...] en què és possible més d’una interpretació del mot homògraf i pot produir-se, doncs, una ambigüitat indesitjada que no resol el context comunicatiu’. A mi em *vénen* ganes de fer com [VilaWeb](#): resistir-m’hi i estirar l’ús discrecional’ a tots els meus textos.

Abans d’acabar, us dic que em sorprèn el silenci oficial d’institucions que també hi entenen, com ara l’Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), l’Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, els departaments de Filologia Catalana de les Universitats, etc. En particular, al País Valencià, la reforma ortogràfica complica un paisatge de contradiccions normatives (IEC, AVL, Generalitat Valenciana, serveis lingüístics de les universitats).

Per tot això que acabe d’explicar, considere que la reforma ortogràfica del IEC no és pròpia de l’era digital i és del tot lamentable que s’haja dut a terme així, sense consultar sectors importants afectats. Espere que el ple del IEC (on hi ha persones expertes de moltes altres àrees) la deixi en suspens fins que no hagen fet les consultes públiques oportunes.

9 Qui farà justícia al català?

Sílvia Barroso

Ara, 30/10/2016

http://www.ara.cat/opinio/fara-justicia-al-catala_0_1678032215.html

El primer que em va cridar l'atenció quan vaig aterrar a Girona per viure-hi durant uns anys va ser l'hegemonia del català. Era un domini natural que ni tan sols era percebut com a tal. Gironins de tots els orígens, classes socials i ideologies parlaven català, simplement. Si els ho feies notar, et deien: "Sí, doncs què?" Parlaven català els quiosquers i els periodistes, els mestres i els alumnes, els cambrers i els clients, els policies i els bombers. Es parlava català als supermercats, als bancs, a les llibreries i a cal sabater. Com a barcelonina criada en un barri on a l'escola pública de principis dels 80 s'utilitzava només el castellà vaig concloure que Girona era una illa i que els seus habitants no se n'adonaven.

Fins que vaig posar els peus als jutjats com a periodista de tribunals. Allà s'acabava una illa i en començava una altra: la del sistema judicial. Per raons òbvies, el català s'utilitza molt més –quatre vegades més– als jutjats de Girona que als de Barcelona. Però vaig descobrir que, fins i tot allà, advocats que parlaven català als passadissos canviaven de llengua quan es posaven la toga i entraven a la sala de judicis. Ho feien per un cúmul de raons, entre les quals hi havia hàbits adquirits i la idea que utilitzar una llengua diferent de la del fiscal i/o els jutges és agressiu amb la judicatura i inconvenient per al client. Quan vaig tornar a la meva ciutat, vaig comprovar que als jutjats de Barcelona aquest efecte és molt més que freqüent. I més que sistemàtic: és sistèmic.

Donar preferència al castellà en detriment de les altres llengües oficials és un dels pilars del sistema judicial. Jutges i fiscals viuen en una bombolla on això és normal. Així va ser com durant el judici pel crim de la Patum de Berga, la magistrada Ana Ingelmo va obligar un testimoni a parlar en castellà perquè un dels acusats assegurava que no entenia el català. I així va ser com fa unes setmanes [la jutge d'Olot Ana María Caballero](#) va exigir a dues advocades que parlessin castellà, "*una lengua muy universal*", i els va recordar que se suposa que els catalans són "*bilingüistas*" [sic].

La llei no ha trobat mai remei a aquesta situació. Durant la negociació de l'Estatut es va perdre el català com a requisit per als jutges que exerceixin a Catalunya i va quedar com [un mèrit que no estimula ningú](#). Aquesta setmana, el president del TSJC, Jesús María Barrientos, ha admès que el nombre de sentències

redactades en català ha tornat a caure –del 12% al 8%– però [s'ha posicionat obertament en contra del català com a requisit](#). Amb tota la tranquil·litat. No li preocupa gens que privar de la seva llengua una part dels ciutadans –cosa que no passa en altres administracions– causi indefensió. Desbordar la llei és l'únic camí que queda per fer-la canviar. Els advocats i els seus clients –que som tots, potencialment– en tenen la clau. Si tots els que voldrien utilitzar el català ho fan, exposant-se a dilacions –per habilitar traductors– i escenes de tensió, la tendència es pot revertir. Només així es farà justícia al català.

10 Terminàlia

Revista de la Societat Catalana de Terminologia (IEC), núm. 13, juny 2016

A [la web de la revista](#) teniu accés als articles en PDF.

EDITORIAL

ARTICLES

M.A. Montané March. Factors d'implantació de la terminologia catalana: els manlleus

Josep Llorenç i Blat. Vocabulari d'estils literaris personals. Anàlisi, avaluació i propostes d'expansió

Andrés M. Urrutia Badiola. Terminología jurídica y bilingüismo en la nueva Ley civil vasca

ENTREVISTA

Terminàlia parla amb... Magda Puyo Bové, directora general de l'Institut del Teatre

DOSSIER: ARTS ESCÈNIQUES I TERMINOLOGIA

Carles Batlle i Jordà. El Projecte de Recerca de les Arts Escèniques Catalanes (PRAEC)

Guillem-Jordi Graells. Per a un Lèxic de les arts escèniques

Recursos terminològics sobre les arts escèniques

RESSENYES

Terminología y comunicación científica y social, a cura de Mercedes Roldán Vendrell (2014), per Iolanda Galanes Santos

Noms de papallones [en línia] del TERMCAT, Centre de Terminologia (2016), per Pompeu Rahola Fabra

ESPAI DE TROBADA

Anna Valls Passola. El MAE – Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques

SEMBLANÇA

Guillem-Jordi Graells. Fabià Puigserver i Plana (1938-1991)

Activitats i publicacions de la Societat Catalana de Terminologia

11 Enllaços i convocatòries

- ▶ [Crida d'articles per a la revista *Treballs de Sociolingüística Catalana* núm. 28 \(2018\), monogràfic "Llengua i poder". Data màxima per a la recepció d'articles: 17 de març del 2017.](#)
- ▶ **Institut Ramon Llull: selecció de professorat d'estudis catalans per al curs acadèmic 2017-2018** a la Universitat Christian-Albrechts de Kiel (Alemanya) i la Universitat de l'Havana (Cuba). El termini de presentació de sol·licituds és del 19 de novembre al 3 de desembre del 2016, ambdós inclosos. [Bases que regeixen la convocatòria](#) i [formulari en línia](#).
- ▶ El llibre ***Paraules en xarxa***, a cura de Juli Jordà, ara és disponible [en format PDF en aquest enllaç](#). Sobre aquest llibre, vegeu els articles "[Salvem els mots... amb Facebook](#)", de Carles Fenollosa (*El País*, 01/10/2014) i "[Paraules en xarxa](#)", de Josep Miquel Bausset (*La Veu del País Valencià*, 03/02/2015), com també les "[Observacions al llibre *Paraules en xarxa*](#)", d'Eugeni S. Reig.
- ▶ [XIII Jornada de la Societat Catalana de Terminologia](#), "La terminologia abans de la Terminologia: del segle XIII al XVII", **30 de novembre del 2016** a l'Institut d'Estudis Catalans (Barcelona). [Consulteu-ne el programa aquí](#)
- ▶ "[Eres important. Fes-te voluntària lingüística', nova campanya d'Escola Valenciana](#)" (*El Punt Avui*, 25/10/2016)
- ▶ Moisès Vizcaino i Garrido, "[València, pàrquing i rebel·lia lingüística \(anèctodes lingüístiques\)](#)" (*La Veu del País Valencià*, 22/10/2016)
- ▶ Pere Ortís, "[La Gran Enciclopèdia Catalana](#)"
- ▶ [Entrevista a Antoni López Quiles](#), religiós i professor de Filologia Catalana a la UV ("La Represa", programa emés per la xarxa de ràdios municipals de València, 18/11/2016)